

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
 Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
 Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
 Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.
 Stane četrletno: 1 šiling.
 celoletno: 4 šilinge.
 Za Jugoslavijo
 četrletno: Din. 25.—
 celoletno: Din. 100.—
 Pozamezna številka 10 grošev.

Leto VIII.

Dunaj, 1. avgusta 1928.

Št. 31.

Naš gospodarski položaj.

Izvajanja č. g. poslanca Starca na občnem zboru „Političnega in gospodarskega društva“.

Naše kmetjsko ljudstvo leze z nevarno naglavo v nove dolgove. Ako si ogledamo bilanco naših posojilnic, vidimo, da se naši kmetje od leta 1924 naprej na novo zadolžujejo, v zadnjem času v velikem številu in za velike vsote. Pa kar je najbolj žalostno, ta posojila ne rabijo za popravo poslopij ali za izboljšanje gospodarstva, temveč za kritje tekočih izdatkov: za davke, posle in celo krušno žito. Letošnja slana ob cvetju krušnega žita pa nam napoveduje še hujšo krizo. A da bi se zato bremena znižala, ni upanja, ni tudi upanja, da bi se izboljšali dohodki.

V takem položaju moremo le pozdraviti, ako vendar enkrat pride do kmetijske zbornice, od katere pričakujemo uspešnejšega zastopstva kmečkih krstov, posebno naših, in boljšega kakor po sedanjem deželnem kulturnem svetu. Pri tej priliki naj občni zbor zavzame svoje stališče, ali naj zagovarjamo, da spadajo posli v kmetijsko zbornico ali ne. Pri naših kmetih so posli člani družin, skupaj delajo in skupaj sedejo k mizi. Hvaležni moramo biti našim poslom, da iz ljubezni do naših kmetij v hudih časih vztrajajo in ne bežijo v mesta. Zato naj se jih ne skuša ločiti od kmeta, naj se med kmetom in poslom ne dela razdora in naj sta tudi skupaj v kmetijski zbornici. Le v sloznm delu med delodajalcem in delojemalcem bo mogoče doseči, da se tudi poslom omogoči urejeno družinsko življenje.

Ako se letos sprejme zakon o kmetijski zbornici, bomo imeli še letos spet volitve, ki bodo za nas ravno tako važne kakor vsake druge.

Po teh volitvah pa, umamo, da bo nekaj časa mir. Ta čas dobro porabimo, da utrdimo našo notranjo organizacijo, predvsem našo gospodarsko organizacijo, ki je najvažnejša in ki bo tem večjega pomena, če dobimo kmetijsko

zbornico. Velik del naše gospodarske samostojnosti se ima zahvaliti našim posojilnicam. Zato naj se gleda na njihov razvoj, in povsod, kjer so dami predpogoji, naj se jim pridenejo še druge zadrage. Živinoreja pridobiva vedno večji pomen za nas in velik pripomoček za pospeševanje živinoreje so živinorejske, planinske zadrage. Po teh pridejo naši kmetje do planin.

Koliko trgovcev živi od nas, ki nam v zahvalo narodno škodujejo, kjer le morejo. Odpomoč daje gospodarska zadruga, kakor je ona v Sinči vasi, ki naj bi razširila svoj delokrog na vse naše kraje. To pa je le mogoče, če se zbira ves prihranjeni denar v naših damačih denarnih zavodih. Dobiček od nakupa in prodaje kmečkih pridelkov in kmečkih potrebščin naj dobiva domača zadruga, to je člani sami, kar spet krepi našo skupno gospodarsko moč.

Nič manj važna kakor gospodarska, je kulturna organizacija. Stare korenine legajo v grobe in nadomestila imamo tam, kjer so naša društva. Vsaka močna stranka skrbi za svoj naraščaj; tem več vzroka imamo mi, da s splošno umsko in srčno izobrazbo dvignemo svoje ljudstvo. Izobraženo ljudstvo se bo zavedalo svojih najdražjih svetinj: vere in narodnosti, bo znalo zanje tudi trpeti, neizobraženo pa bo igrača najrazličnejših in si nasprotujočih naziranj in strank, kar ni v čast ne dotičnim strankam in ne ljudstvu samemu.

Poglobitev naše organizacije naj bo delo naše v prihodnosti in izpolnjevali bomo v še večji meri željo nemškega letaka, ki pravi: Slovenci, ostanite zvesti tradicijam slovenskega ljudstva, ostanite zvesti svoji veri!

Dijaki med šolskim letom in na počitnicah.

Najprvo naši mali v Celovcu! To so pridni fantje, čez polovico jih je odličnjakov, in menim, da so med letom razen šolskih knjig na-

šli le malo razvedrila. Želim jim torej na počitnicah bolj brezskrbnih dni in duševnega odpočitka. In vi, bogoslovci v Celovcu in Ljubljani, vrlo se pripravljate na svoj visoki poklic; naprošam Vas solidarnega sodelovanja in zanimanja za naš letošnji počitniški sestanek. Naši fantje visokošolci na Dunaju! Zanima jih itak vse: visoka politika in predavanja, knjige in manifestacije; dokaj pestro je to dunajsko življenje. Na klubovih sestankih so imeli priložnost pozdraviti v svoji sredi naše prvobornitelje, došle na Dunaj, med njimi je bival vrli primorski poslanec dr. Besednjak: Njegova izvajanja, bila so poučna in zanimiva za vse klubove člane in ko je govoril o neizprosni boju na jugu, boju za obranitev jezika in zemlje, razumel je vsak tiho željo in prošnjo, da bi delali tudi mi z istim navdušenjem. Bilo je torej tudi med letom nekaj lepih trenutkov v enoličnem življenju šolskih klopi in radovednih profesorjev.

Da pa se vsi ti naši študenti v počitnicah enkrat sestanejo — vsi, stari in mladi, visokošolci bogoslovci in gimnazijci, to je njihova stara in lepa tradicija in sveta pravica. Da si olajšajo prehod od učne knjige na šolski klopi v praktično življenje poklica, da se med seboj še boljše spoznajo in postanejo dobri prijatelji z enakimi skrbmi in interesi, slednjič, da utrdijo vez do svojega ljudstva, je namen njihovega počitniškega zborovanja. Torej nikake tajnosti in politične manifestacije, nikako iredentistično shajanje, marveč nujna in popolnoma naravna zahteva študentov vseh fakult in zavodov, da jih izobrazita življenje in izkušnja. In ni to posebna navada samo naših študentov, enako se učijo in navdušujejo tovariši na jugu, nemški dijaki, skratka vsi, katerim je ljudstvo poverilo nalogo, da gradijo nekoč naprej naš skupni dom, kateremu sta temelj narodnost in vera. In na sestankih iščejo idealizma!

V dnevih 12.—14. avgusta zboruje koroško-slovensko dijaštvo pri Tišlerju v Št. Janžu v Rožni dolini. Zabavni večer v nedeljo naj

PODLISTEK

Reberški Ožbej:

Kapelški punt.

(Nadaljevanje.)

V sprevodu so se podali vsi nazaj v trg in se vstavili v župnišču. Tako je želel župnik Prunner, da se mora v njegovih prostorih končati redka slavnost.

Veselo je bilo razpoloženje pri slavnostnem obedu. Župnik Prunner je povabil tudi župana Vegla, Koclna in druge tržane. Samo ob sebi je razumevno, da je bil navzoč tudi trški sodnik Hagen, katerega usoda je bila z današnjo slavnostjo v tesni zvezi.

Vladalo je veselje, kakoršnega že dolgo ni bilo več. Med gosti je bil tudi Tomej, ki se je vrnil ravno pred pol letom iz vojske. Zgubil je nogo v boju s Francozi, sedaj je prišel domu kot pohabljenec. Zvedel je vse, kako se je godilo Anki. Bolestno je vzdihnil in oči so mu postale rosne. Mislil je na mlada leta in na lepe sanje, toda vse je minulo, sedaj je star vojak, ophabljen, zapuščen. Stariši, ki so med tem umrli, so mu zapustili malo hišico. V tej je bival sedaj in sa služil kruh s pletenjem jerbasov in izdelovanjem cokeli.

Videl je Anko, govoril z njo prijazno, a vendar je čutil, da je sedaj minulo, kar si je

Tomej nekdanj tako srčno želel. Anka mu je od sedaj bila prijateljica, ki je skupno z Mojco skrbela kot sestra za Tomejevo domačo udobnost.

Na Ankino željo je bil tedaj vabljen tudi Tomej. Vedel je dosti povedati o bojih s Turki in Francozi. Njegovo pripovedovanje ni bilo bahato, temveč priprosto, resnično. Tako je minul le prehitro čas slavnostnega dne.

Ne smemo pozabiti povedati, da je bil tudi birič Hudopisk deležen tega veselega dne. Povedal je marsikatero šaljivo, še več pa lagal, in pridno je zalival, da se ni posušilo grlo. Na ta večer se je zgodil čudež. Katra nič ni rekla, ko se je spodtaknil na pragu prišedši domu. Prinesel ji je pogačo in steklenico vina, kar je dala duhovna mati za svojo prijateljico.

Kapelčani so še dolgo govorili o tem dogodku in ta in oni si je želel, da bi tudi iz njegove hiše stopil sin pred oltar. Blagi župnik Prunner se ni dolgo veselil sreče svojega ljubljence. Velike skrbi, ki jih je imel v preteklih letih, so tudi polagoma izpodkopale telesne moči sicer krepke narave. Dne 16. novembra 1809 je zaspal v starosti 70 let za vedno.

Župljani so pač spoznali, da so delali nekdanj veliko krivico župniku. Zato so storili vse, da bi to krivico poravnali. Župnik jim je v svoji dobrosrčnosti odpustil. Da ga pa je celo ravnanje nekdanj hudo bolelo, kaže vsebina njegove

ve oporoke, katero je spisal ravno ob času najhujših razburljivih dogodkov, to je 1. oktobra 1787. Določil je, da se mora njegovo telo pokopati pri farni cerkvi na severni strani pred vhodom, da mora vsak, komur je bil rajni v življenju na poti, sedaj stopiti na njegovo truplo.

Bogdan je bil vesten in vnet nduhovnik; postal je kmalu župnik in vzel svojo mater k sebi. Tudi za Mojco je imel že preskrbljeno, a nenadoma je zbolela in ni bilo več pomoči. Bogdan, ki je ravno prišel k smrtni postelji, ji je zatisnil za vedno oči.

Tomej je ostal v svoji koči, ljudje so ga imeli radi, kajti bil je pošten in vedel je tudi vedno kaj povedati iz svojega življenja. Če pa že ni imel kaj opravka, pa je prišel k župniku Bogdanu, kjer je pomagal pri opravljanju gospodarskih poslov, in godilo se mu ni slabo, saj Anka je skrbela vedno za kak boljši prigrizek.

Dogodki zaradi odvzetja Marijinega kipa so se ljudstvu utisnili globoko v spomin. Vsled poteka let se je sicer to in ono pozabilo, drugo zopet pripovedovalo drugače. Med ljudstvom se je nazadnje ustalila govorica, da je vse to povzročil ženeški flegar, ki je tudi dal odsekati po nekem kovaču kipu Device Marije levo roko, ker ni mogel dobiti prstana raz prst, ki ga je nosila Marija na ti roki.

(Dalje sledi.)

valnino že od leta 1921 sem, izvzemši tedne, ko je bil brez dela. Potem je zavarovalnica za nezgode odločila, da se Maček naj pritoži pri razsodišču v Gradcu. Maček je pritožbo vposlal dne 4. januarja in se je obravnava določila na dan 25. aprila, torej čudno hitro za človeka, ki nima zasluzka in ne dobiva nobene podpore, pa je ves čas plačeval zavarovalnino. Maček pa se ta dan ni mogel peljati v Gradec, ker so mu v Celovcu morali odrezati nogo in je rana krvavela. Primarij dr. Palla je stvar poročal v Gradec. A v kljub temu se je v Gradcu vršila obravnava in so Mačku odrekli podporo s pretvezo, da tu ni slučaj nezgode, marveč slučaj bolezni. Zasliali niso ne zdravnika, ne bolnika, ne kako pričo, in Maček pravi, da so v poročilu sploh napačni podatki. — Poskrbebo se je, da stvar ne ostane prikrita. Dejstvo je, da živi ob raznih zavarovalnicah cela armada uradnikov, da zavarovalnice nabirajo velike zaloge denarja. In plašiti nas mora, ako se posamnega delavca tako bagatelizira. Zdravniki so konečno spoznali, da je pri nesrečnem nastopu Mačku počila žila, kri se je razlila ob kosti, nastopilo je vnetje pokostnice, vnetje se je razširilo na kost in se je ta morala odrezati. Dvoje se nam pri tem zdi prežalostno: zdi se nam, da se zavarovanega bolnika premalo skrbno zdravi in da zavarovalnica brez advokata in tožbe ne plačuje rada. Delavec pa seve nima denarja, da prične drago pravdo in tako se nabirajo fondi iz delavske krvi.

Področica. Čital sem pred tednom, da tam ob Vrbskem jezeru želijo in gojijo tiho željo, da bi še enkrat videli vrle šentjakobske igralce na odru z „Miklovo Zalo“. Tudi mi bi jo zopet radi videli, ker je res vredna, da se jo pride gledat iz strmih hribov in lepih dolin. Posebno še zato, ker igrajo potomci onih družin, ki so pred več sto leti to krvavo igro doživljali.

Svatne. Svatne so gotovo vsakemu čitatelju našega lista dobro znane iz zgodovinske povesti „Miklova Zala“. Še stoje stare kmetije: Miklova, Serajnikova in Strelčeva, še nas navdaja duh naših pradedov in naše nesrečne Miklove Zale usoda, ki so jo krvoločni Turki odgnali v sužnjost, ki pa po dolgih sedmih letih ni pozabila svoje domovine in svojega materejnega jezika. Ona naj nam bo zgled, kako naj ljubimo in čuvamo našo grudo in naš jezik. Kakor naši pradedje, tako tudi mi hočemo braniti naš jezik in našo zemljo, ki so jo nam prepustili naši pradedje. Dasiravno so naše roke od dela trde in žuljave, vendar je mehka in mila naša melodija in naši glasovi. Vsak dan, ko pokrije zemljo tihi mrak, se razlega po naši vasi mili glas slovenske pesmi, ta dragoceni biser, s katerim se Rožani lahko ponašamo. Zato negujmo in gojimo našo slovensko pesem! Biti moramo tudi slični našim pradedom, ki so se kot vitezi borili za sv. vero in lepo našo domovino. Le vztrajnost v veri, njih pogum in njih domoljubje jim je dalo moč, da so zmogovito vztrajali.

Celovec. (Razno.) Od 16. do 23. avgusta bodo vojaške vaje med Zadnico, Šmarjeto v Rožu, Trklom, Selami, Košuto in Borovljami. 18. in 21. avgusta je pod Košuto ostro streljanje. — V prvem polletju 1926 je Landbund na Koroškem prodal 86 zabojev svojih vžigalic, kar mu je dalo 258 S čistega dobička. — Čevljar Kovač v Velikovcu se je peljal s soprogo in eno deklico z avtomobilom proti Rudi. Med potjo je počil obroč in avto se je prevrnil. Kovač in njegova žena sta bila težko poškodovana: Kovačeva sporoga je še isti dan umrla v Celovcu in tudi pri Kovaču ni dosti upanja, da bi okrevala. — Na Vrbi in v Porečah je pobila toča. — 21. julija so na Koroškem našli 1768 podpiranih brezposelnih, za 6 od prejšnjega tedna več. — Avtomobil z nemškimi pevci je pri Št. Vidu ob Glini zavozil v drevo. 3 osebe so poškodovane. — V zadnjem času so na Koroškem zgoreli trije avtomobili med vožnjo, ne da bi zahtevali človeških žrtev. — Tudi pri Gospe sveti je zavozil avto vsled zloma krmila v drevo: 4 ranjeni. — V Št. Štefanu pri Vovbrah je umrl bivši vovbrski nadučitelj Janez Dimnik. — Bače so dobile svoj poštni urad predvsem vsled tujskega prometa. V področje tega poštnege urada spadajo Bače, otok na Baškem jezeru in Brdo. — G. deželni svetnik inž. Vincenc Šumi je obhajal te dni 50 letnico rojstva.

Gorje pri Zili. (Nova zvonova.) Kaj slikovitejšega je redko videti na deželi kakor je bil

**Schichtovo
Terpentinovo
Milo**

s sedmimi odlikami

15. VII. t. l. slavnostni sprevod z obema novima zvonovoma iz Drašč k farni cerkvi v Gorje: Na čelu sprevoda so jahali trije fantje v zilski narodni noši, za njimi šolska mladina, 70 mož broječa četa požarne brambe, ki ji je poveljeval Jan Lusnik iz Drašč; sledilo je 16 parov deklet istotako v zilski narodni noši, družice, okusno okrašena zvonova na ovenčanih vozovih, in velika množica ljudi od blizu in daleč. Klicarja miru in ljubezni božje, ki bosta valila vernike v hišo molitve in milosti, sta tudi klicarja nedolžnosti; to so nam predočile bele oblečene deklice, ki so kakor angelčki obdajali oba zvonova. Pred cerkvijo je imel č. g. Maierhofer iz Blač jadrnato in zelo primerno pridigo. Blagoslovil ju je č. g. dekan Pietschnig iz Šmohora, ki so mu asistirali č. gg. Janko Maierhofer, Franjo Havliček, P. Columban in domači provizor Katnik Franjo. Dobro je zapel domači cerkveni pevski zbor v Draščah „Ko dan se zaznava“ in po blagoslovljenju Premrlovo „Zvonovi, pozdravljeni“. Pogumna Blažinjeva Avgušlina in Bzinova Ana sta deklamirali po eno pozdravno pesem. Krajnarjev oče in mati iz Drevlj, Schaubach in Štucova mati iz Drašč so bili botri. Krajnar in žena sta praznovala isti dan srebrno poroko. Živela! Med potjo iz Drašč v Gorje in, ko sta romala zvonova v zvonik, je svirala podkloštrška godba. Sledila je v cerkvi zahvalna sv. maša ob asistenci navzočih gospodov, nakar so nas botri bogato pogostili. Stari zvon v cerkvi tehtata kakih 890 kg in ga je vlil leta 1549 Ecker v Beljaku. Stari ima nekaj nižji F, nova pa AS in C, ki tehtata 606 in 297 kg tako, da imajo lepi F-moll akord. Vlil ju je Grassmayr v Inomstu. Požrtvovalnost faranov doma in v tujini je rodila zvonova, lepo uspelo slavje bodo pomnili vsi, zlasti naša mladina. Marsikateremu bodi izpolnili željo, ki jo tako lepo izraža pesem:

Vsi bomo enkrat zaspali,
v miru počivali vsi;
delo na vselej končali,
v hišo Očetovo šli.
Takrat zvonovi, zvonite lepo!
Kličte k Očetu domov,
kličte nas v sveto nebo.

Straja vas. (Nov zvon.) Dne 8. julija je dobil tudi mali strajški zvon svojega brata, 700 kg težkega. Blagoslovil ga je č. g. dekan iz Šmohora ob asistenci provizorja Katnika. Pridigoval je č. g. dekan o pomenu zvonov. Po blagoslovljenju je daroval zahvalno sv. mašo g. dekan. Da so prišli Strajčani do zvona, je v veliki meri pripomogla ugledna domačinka g. Magda Fröhlich iz Prage, ki je darovala kot botra za zvon 1000 šilingov. Boter je bil gospod Maks Thekan, ki se je povrnil s svojo družino v Ameriko. Tudi tukaj je bilo lepo, Zilanke, godba in deklamacija. Dobila je strajška cerkev nov tabernakelj, ki je stal 200 šilingov. Darovala ga je velika dobrotnica strajške cerkve g. Magda Fröhlich, botra zvona. Bog bodi plačnik verni in značajni ženi!

Bistrica pri Zili. (Smrt.) Naša vladna in verna poštarica, gdč. Mariana Kronewetter je utonila v Zili. Pokopali smo jo na Bistrici. Božji mir rajni!

GOSPODARSKI VESTNIK

Seja deželnega kulturnega sveta dne 18. majnika.

(Konec.)

Zadolženje kmetov.

Supersberg: Na občnem zboru kulturnega sveta se je opozarjalo na rastoče dolgove kmetov. Cenilo se je kmečki dolg na Koroškem na 200 milijard in zaostale davke na 6 milijard: to so svote, katerih se moramo ustrašiti. Kulturni svet je poklican, iskati potov, kako bi se dalo takemu zadolževanju braniti. Morebiti bo prava pot ta, da se po hranilnicah, po hipotečni banki in po posojilnicah dožene, kaj so kmetje dolžni? K temu pridejo še dolgov, ki jih imajo ljudi v trgovinah in pri obrtnikih.

Dr. Stotter: Ljudje se zadolžujejo, ker ni več toliko dohodkov kakor stroškov. Največji del izdatkov pa pride na plače ljudi. Potem je kmet obremenjen s pristojbino, ko sprejema ali kupi posestvo, obremenjen je z užitki, z deleži, ki jih mora plačevati bratom in v nekaterih krajih še s posebnimi krajevnimi davki, kakor Zilani, ki plačujejo poseben Ziljski davek. Za obdelavanje te stvari bo treba vpostaviti poseben odsek.

Strie ssnig: Zdi se mi potrebno, da se ta stvar izvede, izvedeli bomo, kako se kmet zadolžuje in koliko je že dolžan? To je potrebno, da dokažemo kako kmet živi ob tem, kar se je nekdanj prigospodarilo. Eden odprodaja svojo živino, drugi svoj les. Visoke obresti posojil nas morijo. Potem se kmečki pridelek n. pr. mleko skoraj ne da več prodati, sirovo maslo je vredno 3.5—4.—5. Koruza stane že 42 grošev, za zaklane svinje pa se dobi 2.20 do 2.30. To so neznosne razmere. Številke, ki jih poroča hipotečna banka, nam daleko ne povedo resničnega zadolženja, kurentni dolgov so večji nego se misli. Čez nekaj let bo stotine kmetij na prodaj. Ljudje, ki pred vojno niso imeli dolga, zdaj denarja prosijo in ga dobiti ne morejo. Tako ne more iti naprej.

Schumy: Res je, da dolgov rastejo in da je treba izvedeti tudi tekoče obveznosti ljudi. Posebno bi bilo treba paziti na mešetarje, ki kmetom posredujejo posojila in si zraven visokih obresti zaračunavajo visoke provizije. Obžalujemo, da se velemesto Dunaj z živili oskrbuje skoro izključno iz inozemstva, zasti iz Poljske, ki je svojo carino nastavila, ne da se zmeni za sosedne države. Mi iz Poljske trikrat toliko uvažamo, kakor tja prodamo.

Na u sodi, da bo vse vkup udarec v vodo, dobile se bodo številke, a s tem ljudem ni pomagano. Treba je bremena spraviti v ravnotežje z zasluškom.

Msgr. Podgorc: Pomanjkanje kredita postaja vedno bolj pereče. V posojilnicah se vidi, da ljudje posojil ne morejo več vračati in v slučaju, da se koga toži, s ljudje ne morejo drugače pomagati kakor da se dolg vknjiži. Morebiti je mlajši rod tudi nekoliko lahkomišeln in si ni na jasnem, da je n. pr. dolg 10 milijonov za kdmeta hudo breme, ko so obresti tako visoke. V nekaterih slučajih bi se moglo pomagati s postavo, ko bi se izvrševala. Imamo postavo zoper oderuštvo, ali sodišča je ne izvajajo. 20% obresti je oderuštvo, zahtevati moramo, da nastopijo sodniki. Sicer pa mora kulturni svet storiti vse, da se pritiska na znižanje obrestne mere: ko bi se nam posrečilo prit z obrestmi na 6%, bi bilo breme dolgov takoj veliko olajšano. Rastoči dolg pa je tako nevarna stvar, da ne more zadostovati, če se dožene: toliko so kmetje zdaj dolžni, to stvar je treba trajno opazovati in zdi se mi, da tu ni nobene težave.

